

ЙОРДАН ЙОВКОВ

БАЩА

chitanka.info

Под леката завивка на синкавия дим събуждаше се вече малкото село, оживяваше и шумеше, сякаш кошер работни пчели. Лениво и с болезнен шум се издигаха и падаха дългите греди на кладенците; из тесните улици още пълни с мрак, подрънкваха менците на подранили моми. На изток грееше радостната усмивка на зората — щастливата усмивка на любяща майка, загледана в рояка разбудени деца. На чистото, златожълто небе старите орехи, неподвижни и сънливи, чертаеха големи, черни куполи, тънките тополи се изправяха, сякаш редица пълни колони. А високо над тях, останала сама в побледнялото небе, грееше зорницата. Подобно на влюбена девойка, тя още не можеше да откъсне очи от месеца, бледен и копнеещ на другия край на небето...

Еленко, полският пазач, излизаше от село и, без да търси път, нагази зелената, мокра трева на полето. Прехвърлил пушка на рамо, неговата едра, стройна фигура беше сега приведена, на лицето му бяха изписани тревога и скръб. Жена му тая нощ беше изчезнала. И той беше напуснал сега къщата си, вече безмълвна и пуста, сякаш обитавана от смъртта. А в люлката, без да знае нещо, спеше едничкото му шестмесечно дете...

Голяма, страшна скръб като скала притискаше душата на поляка. Той нищо не можеше да мисли, нищо не можеше да разбере добре. Пред неговите очи се мяркаше само образът на жена му: той я виждаше да бяга, да изчезва в някакви мъгляви далечини; от време на време тя се обръщаше и тогава, съвсем отблизо вече, тъжно и ласкаво го гледаха големите ѝ, черни очи... Замислен, сякаш несвестен сомнамбул, полякът вървеше, без да знае где. Далеч, спрял на пътя, непознат конник му викаше високо нещо. Гласът му в тая ведро и тиха утринна, като пусната стрела, летеше надалеч в полето. Но Еленко не го чуваше. Човекът махна отчаяно с ръка, изруга тоя замаян човек и препусна към село.

Еленко навлезе в нивите. Като широко, златно море се люлееха те, изпъстрени с алени макове, а пътят като дълбока бразда, се връзваше и виеше из тях. Внезапно слънцето блесна и се показа над нивите, сякаш изскочило из класовете. Еленко се спря. Той се загледа в изгряващото слънце. Колко пъти е срещал той в полето, честит и доволен, тоя светъл поглед. И на бедния поляк се стори, че слънцето знае всичко и го съжaliaва: струваше му се, че голямото, червено кълбо

е познатото лице, което се усмихва, но очите му се пълнеха със сълзи...

Така запрян, Еленко си спомни, че беше излязъл да търси коня си. Той разбра, че се е залутал безцелно из нивите, и тъжно се усмихна на себе си. След това се повърна и затърси с очи в полето: стадото коне пасеше далеч на другия край. Еленко тръгна към тая страна, но едва беше излязъл от нивите, когато изведнъж селото се показа пред очите му. Той позна малката си, бяла къщичка и мисълта, че жена му я няма там и никога не ще се върне, отново като нож се заби в сърцето му. Безпомощно той се отпусна на земята, легна на очите си и глухо зарида...

Беше преди две години. Наближаваше жетва. И ето, подобно на ято птици, прелитащи от юг, дойдоха цигани, весела и шумна тълпа. До малкото село сякаш изпод земята израсна ново, по-пъстро, по-неспокойно. Рошави деца, с тъмни, сякаш бронзови тела, тичаха по зелената морава под палещите лъчи на слънцето. А по мегданите на селото се явиха нови забави. Млади, снажни цигани с тъмни лица и черни като смола коси свиреха на гъдулки и пееха стари, хайдушки песни — далечен лъх на кървави, смели дела. Изправени, сякаш разпалени от тая странна музика, играеха големите им мечки. Засмени и учудени, трупаха се да гледат жени и мъже. А по-отдалеч, боязливи, но цели погълнати и унесени, гледаха децата. Гледаха те тия страшни зверове, доведени от далечни, никога невидени гори, слушани само в приказките през дългите зимни вечери. Всяко турило пръст на уста, неспокойни и плахи, гледаха децата, приведени напред. При всеки внезапен рев на мечките като ято подплашени врабчета се разбягваха те надалеч и отново пак тая жива вълна се привличаше назад от неотразимото любопитство.

Тук, нарамил пушката си, стоеше и той — Еленко. Той беше се унесъл в играта, когато усети, че някой го гледа. Обърна се и видя, че тя вторачено и пронизително го гледа. Очите им се срещнаха и дълго той не можа да си откъсне погледа от нея. И от тая минута се започна това странно увлечение, което го завладя за всякога. Нима той очакваше това? Нима е мислил някога в циганка да се заглежда, той, гальовникът на толкова хубави моми. Но не беше тя като другите циганки. Лека и чевръста, като сърна, впитият сукман очертаваше

малка, но такава стройна, напета снага. Черните ѝ коси, сякаш крила на черна птица, се спущаха отпред на две дълги, широки плитки. Лицето ѝ бе тъмно и често, изваяно сякаш. Но очите — ах, тия очи! Големи и черни, засенени с някакъв тъмен, далечен огън, избухващ и угасващ, като пламъка на забранено огнище... Колата вече заминаваше, тя се обърна пак и го загледа и в тоя засенен и тъмен поглед проблясваше огънят на желание и жажда...

Няколко дена Еленко рядко слизаше в село и прекарваше повече в полето. Той беше почти забравил тая среща. Но жетвата беше почнала вече и внезапно до него достигна, понесена над трептящия, горещ въздух, далечна жетварска песен. Нещо в душата му трепна, той сякаш почувства болката на забравена, зееща рана. Той виждаше отново двете черни, огнени очи, които го гледаха под гъстите ресници и сипеха в душата му такъв жар, както слънцето в тоя топъл ден... Той стана и тръгна да я намери и види...

Той позна четата отдалеч и скоро вече беше при нея. Една от жетварките, изправена, пазейки се с ръка от слънцето, гледаше към него. Вече съвсем близо, той чу сърдития глас на драгоманина:

— Калуда! Хайде-де!

Циганката се наведе, сърпът блесна, замахнат силно, но тя се още гледаше поляка и черните ѝ очи блещяха, като тъмни диаманти в златните класове. Еленко се приближи и заговори с драгоманина, стар, белобрад циганин, с увиснала на устните му пръстена лула. Всеки път, когато Калуда се изправяше да хвърли ръкойката си, спираше на Еленка тъмен, палец поглед. После тя се изправи (как хубава беше тогава, с алени макове в черните си коси), опря сърпа на кръста си и усмихната дяволито, го закачи:

— Защо не женеш?

Жетварките, вслушани, изправиха се и те.

— Не мога. С пушка ли да жена...

— Ела, сърп има Или вържи. Такъв юнак, сноп като купа ще върже...

После се наведе и зажена заедно с другите. Тя, види се, каза нещо много весело, защото всички се заляха в шумен, дружен смях. Еленко скоро напусна четата, не смееше и да се обърне, чувствувайки погледите и закачките на циганката. Но нейният образ не го напущаше. Целия ден той я виждаше, заляна с палещите лъчи на слънцето, с

алени макове в черните си коси. После очите ѝ, тия огнени, черни очи...

Мръкна се и настъпи тиха, топла вечер. Над полето легна тъмен, огнедишащ мрак, само небето светеше, обсипано с трептещи звезди, сякаш хиляди огнени очи. Като немирни дружки се трупаха те една до друга на купчини, сякаш дяволито дебнеха това, което ставаше долу на земята. От време на време полъхваше тих вятър, горещ и страстен дъх, изпълнен с упоителната миризма на мащерка и пелин... Прозвънтяваха пълните класове и, приведени над земята, зашепнаха нечути, тъмни думи. Скрити в мрака, щурците пееха нежно и тихо, сякаш задушевно призоваваха нещо, молеха, очакваха...

Еленко вървеше в мрака към лагера на циганите — дебнеше и се слушваше като хищник. И тая чудна нощ, упоителна и топла, разпалваше душата му, будеше страсти, пламенни желания.

Пред него на бледното небе се мярна тъмен силует. Той веднага я позна — тя е. Той предчувствуваше, че тя ще го чака.

— Кой е? — ниско попита той.

Сянката бързо пристъпи към него.

— Аз съм. Ела... Ела, аз те чакам...

Тя се приближи до него, в мрака слабо се белееше ризата ѝ, в тъмните ѝ очи грееше блясъкът на звездите. Тогава той, обезумял и развълнуван, грабна малката жена и я понесе. Той чувстваше топлотата на тялото ѝ, което се впиваше в него, нейният горещ, задавен дъх лъхаше лицето му...

... Нощта беше вече превалила. Еленко се изправи. Стори му се, че някаква промяна е станала, че някой е дошел зад тях и отдавна ги гледа. Обърна се: нямаше никой. Далеч само, над леко залюлените ниви, увиснал беше закъснелият месец. Един той ги гледаше, леден и угасващ. Мракът от полето не изчезваше, но до самия хоризонт се виждаше бяла, светла линия: първият поглед на зората. Еленко се накани да си ходи.

— Къде? Не си ходи... — шепнеше циганката, обвивайки жилави ръце около него.

— Но съмна вече...

— Не е, не... Не си ходи. Ти няма да ме оставиш... Аз ще дойда с тебе, при тебе ще остана...

— Но сега... Сега не може...

Сложила глава на широките гърди на поляка, тя внезапно се разплака. Тихо, задавено, тя зареди:

— Аз зная и къща да гледам... Аз ще те слушам, аз само тебе искам... Не ме оставяй, недей...

Еленко мълчеше. Тогава тя кипна и почти извика:

— Ще ме вземеш ти, чуваш ли? Ще ме вземеш...

И в нейния глас дишаше заплашване, с неудържима, зловеща страст на тигрица. Еленко не устоя. Отново той я грабна на ръце и тихо ѝ зашепна:

— И аз съм сам. Ще те взема... Ще живеем наедно, ще...

— Калуда! — извика някой от лагера.

— Калуда!

— Ее... — обади се тя и тръгна.

Тя се обърна усмихната, кимна му с глава и, турила пръст на устните си, изгуби се в мрака. В лагера някой високо и сърдито се караше, скоро блесна и загоря огън. Еленко стана и, криейки се предпазливо в мрака на синурите, запъти се към полетата.

После се заредиха срещи в тъмните летни вечери. Еленко беше като записан, опиянен и зашеметен от огнената страст на тая малка жена. Той реши да я земе. И когато жетвата беше вече привършена, Калуда избяга при Еленко. Селото гръмна. Едни се смееха, но снизходително одобряваха, други сърдито осъждаха Еленко. Но случката поразил и смутил най-много бедния лагер на циганите. Те се натрупаха около къщата на Еленко, караха се, заплашваха, молеха Калуда. На всички тя отговаряше късо:

— Не, ще остана... Аз го искам...

Тя плачеше, но твърдо и ясно беше, че нищо не може да я накара да се откаже. Тогава те събраха шатрите си и с клетви и закани напуснаха селото...

Две години почти те прекараха тих, честит живот. Никой не можеше да познае, че Калуда, хубавата работна жена на Еленко, някога се е скитала по дворищата. Те имаха и дете — хубаво, чернооко момиченце, снело очите на майка си...

Но тази година преди жетва, както някога, подобно на ято птици, прелитащи от юг, додоха пак циганите. Калуда изведнъж стана замислена и неспокойна. В очите ѝ се запали трескав, загадъчен огън, който плашеше Еленко. Тя се вълнуваше от песните на циганите и

тайно въздишаше по тях. Еленко се безпокоеше, той взе да се недоверява, да пази. Една нощ забеляза, че тя липса от къщи. Разбира се, Калуда отказа да е излизала от двора, но съмнението му не се разпръсна. И ето тая сутрин, когато той се завърна от полето, не я свари в къщи. Уплашен, той се затече към лагера на циганите. Там вече нямаше никой: те бяха си отишли. Едни от оставените огнища още димяха и грееха в мрака...

Еленко стана... нарами пак пушката си и се запъти към стадото коне. Да търси жена си — беше напразно. Той чувстваше, че и да я намери, тя не ще се върне вече: нещо по-силно от неговата обич я влечеше и задържаше там. Той оставаше пак сам. А тук повече не можеше да живее. Той ще избяга далече, ще остави и детето. Защо му е сега...

Сивият, хубав жребец го позна и зацвили. Всякога той така посрещаше своя господар, но сега това трогна и развълнува Еленко. Сякаш умното животно разбираше скръбта му, сякаш искаше да го утеши със своята вяност и привързаност. Еленко милваше кротките му черни очи...

— Сами сме пак, сами... — шепнеше.

Той отвърза коня, прибра въжетото и се качи. Красивото животно леко и весело понесе своя другар.

Слънцето беше се издигнало и под огнените му лъчи нивите блещяха като безкрайно златно море. Тук-там се чернееха вече жетвари. Из селото излизаха коне. Еленко избикаляше да не срещне някого, върна се в къщи и бързо оседла коня си. Сега той влезе в къщи, без нужда, сякаш само да отнесе в душата си последен спомен от нея. Във вързаната сред стаята люлка спеше малката Станка. Сякаш малкото дете разбра участта си и със събуждането си, уплашено и болно изписка. Еленко трепна. Той пристъпи към люлката. Детето веднага го позна и млъкна. Мокротото то сълзи личице се проясни и цяло мило и сладко се засмя. То простря малките си ръчици към него, трепна цяло, сякаш малка птичка, която искаше да хвъркне...

Еленко го гледаше. Той мислеше каква неволя чака това дете, останало вече без майка и баща. И загледан в люлката, обърна се да излиза. Детето, останало само, записка и де разплака пак. Еленко не изтърпя. Той се повърна и се наведе над него. Както по-рано, то се засмя, трепна и простря ръчичките си. Как то приличаше на майка си

— същите очи, ресници, устни. И завладян от нови, силни чувства, Еленко грабна малкото същество, прегърна го и зацелува...

После излезе на двора. Конят, оседлан, нетърпеливо биеше с крак земята. Но полякът не го и погледна. Той заходи из двора, прегърнал в широките си гърди малкото дете, милваше го, говореше му нежно и тихо. А то успокоено, усмихваше се.

Отвред дворът беше заграден с висок плет, цял отрупан сега с бели, къдрави цветове на повета. Еленко чу тих разговор на улицата. Говореха съседи, които не го виждаха.

— Остана пак Еленко сам...

— Дивечът си е пак дивеч, колкото и да го опитомяваш. Преди години намерих в полето жерав, ранен, със счупено крило. Дожаля ми, като го видях. Цял в кърви, той гледаше нагоре и се обаждаше на жеравите в небето. Взех го и го донесох в къщи. Оздравя, научи се с децата, цяла зима не се отдели от тях. Но дойде пролет и завървяха жеравите. И той, щом ги чу, извика, разпери криле и се изгуби... Та и Калуда...

Дивечът си е пак дивеч... Ето Еленко пак сам...

Гласовете замлъкнаха. Еленко понесе пак детето. В порива на своята скръб, той го зацелува и замилва горещо. Не, той не е сам. Калуда никога не ще се върне, но тя ще бъде пак при него, тя ще живее за него в това хубаво дете. Как беше помислил той да бяга? Нима няма при себе си близка, родна душа? Просълзен, той издигна детето, взря се в него с препълнено то обич сърце и зашепна:

— Детенцето ми... Не съм сам, не съм сам...

Издание:

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том шести; „Български писател“, С. 1978. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.